

Studiedag, Leuven, 10 november 2008

‘Missionair Kerk worden – naar levende catechetische gemeenschappen’

Met mensen op weg gaan bij de vraag naar sacramenten en levensrituelen
Johan Govaerts - CCV bisdom Antwerpen

Parochiecatechese kreeg zowat dertig jaar geleden zijn grootste impuls doordat letterlijk duizenden vrijwilligers - vrouwen en mannen - zich hiervoor geëngageerd hebben. 'Catechist zijn' bleek in praktijk lange tijd een soort eerste etappe in een parochieel curriculum van parochiebetrokken jongeren en volwassenen. Nu, in het eerste decennium van de 21ste eeuw, liggen die kaarten totaal anders. De tijd van de grote en vitale catechistenploegen heeft plaats gemaakt voor kernverantwoordelijken die met vaak een handjevol volharders de werking rond vormsel, eerste communie en doopsel trachten vol te houden. Als gevolg van een nijpend catechistentekort werd in het recente verleden vaak naar noodoplossingen gezocht: "dubbele schiften" draaien, een minimaal aantal samenkomsten houden, strengere inschrijvingsvoorwaarden hanteren ... Allemaal begrijpelijke pogingen om de spanning tussen de aanhoudende vraag en het kleiner aantal begeleiders uit te houden.

Sedert kort worden nu ook ouders gevraagd om zich voor één jaar in te zetten voor de vormselvoorbereiding. Een of twee catechisten van vroeger treden op als coach, maar het zijn de ouders die de kinderen uiteindelijk catechese geven. Ouders die een jaar meedraiden als gelegenheidscatechist vinden dit soms een heel verrijkende ervaring. Het is zeker zinvol om ouders in te schakelen, maar iemand moet zorgen voor continuïteit, voor inspirerende begeleiding én voor logistieke omkadering. Deze rol als geïnspireerde coach moet voorzien worden. Eventueel kan dit nog ontdebeld worden in een meer logistieke en inhoudelijke leiding. Als een parochieteam een contactpersoon voor de catechese heeft, kan deze de stimulans geven tot deze manier van werken. Maar als een parochie ook die steun niet kan bieden, wordt de aanpak nog fundamenteler in vraag gesteld. Dan wordt zelfs een van de meest fundamentele taken van een parochie als geloofsgemeenschap in vraag gesteld: de continuïteit verkondiging via de sacramentencatechese. Kan je dan nog wel spreken van een 'volwaardige' parochie?

We moeten ook beseffen dat zo'n *gelegenhidsouder* een andere is dan de vrijwilliger van 30 jaar geleden. Je treft vaak wel heel wat bereidheid aan. Maar tegelijk staan de meeste ouders veraf van de Kerk en het geloof. Maar het makkelijkst kiezen ouders hele concrete, herkenbare taken om zich voor in te zetten. Knelpunt blijft vaak de inhoudelijke leiding, het catechesewerk zelf. En dat is juist het meest nodige!

Hoe spannend ook, ik denk dat de huidige situatie van de parochiecatechese uitdagend is en blijft. Alleen zullen we enkele kaarten moeten trekken die we nog niet of te weinig trokken. Ik som ze even op.

Catechisten moeten ruimte krijgen in hun catecheseagenda om zich zelf te laven aan de bronnen van ons geloof. Daartoe is het verantwoord om het vanzelfsprekende aanbod van de kindercatechese te durven doorbreken. We moeten durven 'onze winkel af en toe sluiten om onze rekken aan te vullen'. Ons winkel sluiten staat hier voor: de kindercatechese versoberen. En 'rekken aanvullen' heeft te maken met onze geloofsbagage als catechist.

Catechisten groeien zelf in geloof langsheen hun catechese-engagement. Dat gebeurde vroeger ook al. Maar we zijn intussen wel in een dermate heksische situatie beland dat we het spiritueel niet meer redden als we heel onze dienstverlening in de kindercatechese willen handhaven.

Kansen tot catechese met volwassenen - hoe kleinschalig ook - zijn meer dan ooit een prioriteit. Ik hoor wel eens vaker: 'we zouden de ouders iets verdiepends moeten aanbieden'. Ik pleit dan altijd dit niet zozeer voor de ouders te doen, maar bij de eigen medewerkers te beginnen. Kleinschalig dus. Meer bezinnende initiatieven zullen daarom eerder als open aanbod en inter-parochieel moeten worden georganiseerd. Hiertoe kan ook aansluiting gezocht worden bij elkaar én bij ruimere initiatieven rond volwassenencatechese in de buurt.

Eigenlijk kan de huidige pastorale schaarste een enorme kans worden om de parochiecatechese opnieuw een centralere plaats te geven in de plaatselijke geloofsgemeenschap. Tenminste als een PT (of federatieteam) catechese durft te zien als kernopdracht. Een meewerkende gelegheidsouder opperde onlangs bij een evaluatie: 'stuur ons die map maar via email, zodat we daaraan geen tijd hoeven te verliezen tijdens de vergadering, waardoor we over onze eigen geloofsvragen kunnen praten'. Ouders en catechisten merken het: bezig zijn met kindercatechese wekt volwassenenvragen op. Dit roept om antwoord. Dit vraagt een dringende omkadering, coaching die de nadruk legt op de spiritualiteit van meewerkende volwassene. Hierbij worden de volwassenen zelf geïnitieerd in geloof en kerk. Wie is God? Hoe kijken wij vandaag naar de Levende Christus in ons midden? Hoe doorvoelen wij de adem Gods, zijn heilige Geest? Hoe worstelen wij met vragen rond lijden, dood, ...? Wie van kindercatechese en parochie geproefd heeft, stoot op deze vragen, ervaart de nood aan inspiratie. Meer nog: voor hen komt een kerk van mensen in het visier waarvan ze zelf deel gaan uitmaken. Wanneer een PT (of federatieteam) oog voor krijgt voor volwassenen die deze ontwikkeling doormaken, kan de catechese een nieuw elan vinden.

Doopsel, vormsel en communie blijven dus onschatbare kansen tot missionair kerk-zijn. We moeten dan wel leren geloven in en denken vanuit volwassenen, begeleiders, ouders. En dan kan het ook gebeuren dat de gewone viering van een eerste communie of vormsel op zich initiërend werkt voor ouders die erbij betrokken zijn. Zo stapte vorig jaar één week na de communie van haar kind een moeder naar de parochie omdat de ervaring van de communie haar zo gegrepen had: ze wilde ook zelf gedoopt worden ...